

Mummo tiesi miten paniikkikohtaus hoidetaan

Teksti: Anniina Ljokkoi

Kuvat: Raija Pedakin yksityiskokoelma ja Anniina Ljokkoi

Pärnulinainen Raija Pedak muistaa inkerinsuomalaisen mummonsensa konstit vatsakipuun ja myrkytykseen. Mieleen on jäänyt myös, miten lapsuudenkodissa etsittiin kadonneita saksia.

Raija Pedakin mummon tunsivat kaikki kyläläiset. Sekin tiedettiin, että mummolla on kyky parantaa sairaita.

- Kovin paljon minä en tiedä siitä taikuroinnista, sillä mummo yritti salata sitä. Hän pelkäsi, että häntä pidetään noitana, Raija Pedak kertoo. Raijalla on mummostaan kuitenkin paljon eläviä muistoja.

- Mummon luona kävi paljon ihmisiä. Jos oli selkä kipeä, niin mummo käski potilaan mahalleen lattialle ja meni istumaan tämän selän päälle. Sitten hän naksautti selkää peukaloilla, nosti selkärankaa, ja kipu hävisi, Raija muistaa.

Raijan kotikylässä Viron Lihulassa asui paljon inkeriläisiä. Mummon parantajanmaine levisi muihinkin kyliin.

- Kerran mummo kutsuttiin jonkin kauemmas hoitamaan poikaa, joka meinasi kuolla syötyään myrkyllisiä marjoja. Mummo vei pojan lähteelle ja taikuroi terveeksi.

Mummo ei päästänyt kylille

Raija pääsi seuraamaan mummonsensa toimia läheltä, sillä mummo asui heillä kotona ja huolehti lastenhoidosta ja ruoanlaitosta. Äiti kävi muualla töissä ja isällä oli paljon työtä kotona. Raija kulki mummon mukana lypsyllä ja meijerissä. Kun hän tuli koulusta, oli mummo aina kotona.

- Mummo piti meitä lapsia kurissa. Asuimme Lihulassa ihan kirkon vieressä. Kirkossa oli isot värikkäät ikkunat, joita pojat välillä särkivät, ja minä himoitsin niitä värikkäitä lasinpaloja. Mummo ei kuitenkaan päästänyt minua yksin kylille eikä metsään, Raija muistelee kasvamistaan mummon siipien suojissa.

Raija on syntynyt vuonna 1947 Pärnussa, mummo oli syntynyt 51 vuotta aikaisemmin Inkerinmaalla.

Raija Pedak kokosi perheensä vanhat valokuvat albumiin sairastuttuaan vakavasti kolme vuotta sitten. Hän pelkäsi pahinta, eikä halunnut viedä mukanaan tietoa suvun vaiheista. "Kirjoitin lapsiani varten tekstit kuvien viereen. Mistä hyö muuten tietäis sata vuotta vanhoista kuvista, kuka on kuka."

- Mummo huastoi vain inkerinmurretta, ja häneltä minäkin sen opin. Mummo ei osannut viroa eikä venäjää. Äiti osasi suomea, mutta puhui sitä minulle vain silloin, kun piti puhua niin, että toiset eivät ymmärrä, Raija kertoo suomeksi.

Kadrinpäivän kummituksista paniikki

Raijan kasvuympäristö neuvostovirolaisessa kylässä inkerinsuomalaisen mummon hoivissa oli kulttuurien sekamelska.

- Mummo opetti minut virpomaan suomalaisen tavan mukaan. Virolaiset ja venäläiset lapset nauroivat, että mitä oksia ja nauhoja sulla on, Raija muistaa. Hän itse säikähti kerran *kadrinpäivänä* virolaisia valkoiseen lakanaan pukeutuneita kummituksia.

- Kun ne valkoliinat tulivat meille

kotiin, niin huusin, enkä saanut koko yönä unta. Paniikki vain jatkui ja minut vietiin lääkäriin. Lääkkeestä ei ollut apua. Niinpä mummo otti omat keinot käyttöön. Hän otti tarkoitukseen sopivalla metalliastialla lähdevettä ja vei minut oven luokse seisomaan. Hän rukouli, ja joku pieni runokini hänellä oli, ja läpytteli minua päähän ja kasteli päätäni sillä vedellä. Seuraavana yönä minä en enää huutanut. Siskoa mummo hoiti samalla tavalla, sillä sisko oli oikein rauhan lapsi.

Yrteillä ja muilla luonnonantimilla oli sen ajan vaijojen hoidossa iso rooli. Raija muistaa, että mummolla oli aina jotain yrtejä kuivumassa. Marjojakin kuivatettiin ja syötiin rusinoiden tapaan. Kun maha oli löysällä, mummo neuvoi syömään kuivattuja mustikoita.

Ihmisten parantamisen lisäksi mummolla oli omat konstinsa kadonneiden tavaroiden löytämiseksi. Raija

muistaa, että kerran hävisivät sakset. Mummo täytti säkin kankailla ja laittoi sen roikkumaan kattokoukusta. Naru meni keskeltä säkkiä niin, että mytty roikkui kahden puolen. Sitten mummo otti hiilihangon ja käveli sen kanssa roikkuvaa myttyä ympäri. Hän löi myttyä koukulla ja hoki: "Pirun munat älkää peittäkö niitä saksia". Sitä piti toistaa monta kertaa.

- Hyvin pian ne sakset ilmestyivätkin jostain. Eikä tämä ollut leikki, vaan mummo teki sitä ihan tosissaan. Saksien katoaminen olisi ollut katastrofi, sillä niille oli paljon käyttöä.

Singerin koneen kanssa Pärnuun

Raija kertoo, että mummon mystiset jutut vaikuttivat häneen syvästi. Mummo oli myös tosi uskovaainen ja

kävi lastenlasten kanssa kirkossa.

- Ei hän suoranaisesti opettanut meille mitään. Mutta miten hän eli, niin mekin elimme, Raija tiivistää.

Inkerinsuomalaiset tavat Raija omaksui mummolta.

- Itsestään ei sovi huudella eikä peilin edessä pyöriä. Piti olla kunnon tyttö. Jos kotona nauroi kamalasti, niin mummo kysyi, että mitä sinä kikatat. Ei hän pahalla sitä tarkoittanut.

Raijan mummo oli syntynyt vuonna 1896 Inkerinmaalla Järvisaaren seurakunnassa Metsäpirtin kylässä. Hänen tyttönimensä oli **Helena Tani**, naimisiin mentyään hän sai sukunimekseen **Mustonen**. Perheellä oli Inkerinmaalla talo, mylly, neljä lehmää, kaksi hevosta, sikoja, lampaita ja kanoja – näitä viimeiseksi mainittuja ei niin laskettukaan. Helena Mustonen oli kotiäiti, hoiti lemmiä ja teki peltotöitä. Heidän tyttären-

sä, Raijan äiti **Maria** ehti syntyä Inkerinmaalla.

Viroon perhe päätyi tavallisten mutkien kautta. Vuosina 1943–45 he olivat Suomessa, jossa sekä Maria että Helena olivat niin sairaita, että heitä ei otettu mihinkään töihin. Maria hankki rahaa kutomalla. Heti kun tuli ilmoitus, että inkerinsuomalaiset pääsevät Venäjälle omiin koteihinsa, he lähtivät.

- Kaikkihan tietävät, miten siinä todellisuudessa kävi: heitä ei viety kotiin vaan Kalinin oblastiin, Tveriin, Raija kertoo.

Vaari kuoli keväällä 1947, ja Maria oli raskaana. Ennen Raijan syntymää äiti, isä ja mummo tulivat Viroon, Pärnuun.

- He toivat Singerin koneen mukanaan. Ompelukone matkusti siis kaikki lenkit Inkerinmaalta Suomen kautta Venäjälle ja Pärnuun. Valokuvat ja käsityöt kulkivat isoissa puulaatikoissa, niitä oli kaksi ja niitä sanottiin kirstuiksi.

Raijan elämästä

Raija Pedak syntyi 8.10.1947 Pärnussa. Sen jälkeen hän on asunut Lihulassa, Keilassa, Tallinnassa ja Paidessa, ennen kuin meni naimisiin ja palasi synnyinkaupunkiinsa.

Raija kertoo, että mummo opetti hänet ompelemaan ja laittamaan ruokaa, äiti piirtämään ja isä lukemaan kirjoja ja puhumaan venäjää. Isältä on peräisin kiinnostus rakennusalaan kohtaan. Opiskeltuaan sitä Tallinnassa Raija on työskennellyt rakennustöiden johtajana, rakennusinsinöörinä ja ekonomina. 90-luvulla hän oli jonkin aikaa Suomessakin tienaamassa rahaa hotellityöstä ja kalahommista. Ahvenanmaalta käsin hän oli töissä merellä.

Raijalla on kaksi lasta.

Hän on ollut mukana Pärnun inkerinsuomalaisten seurassa sen alusta asti ja vetää yhdessä Elje Lohmusin kanssa käsityöpiiri Lankakerää.

Raija vuoden ikäisenä mummonsensa sylissä. Tässä vielä nuorekas Helena-mummo eli 94 vuotiaaksi.